L-EWWEL ĠIBDA *

Tooriri kien belti għani ta' Bagdad, magħruf minn kulħadd għad-drawwiet tajba tiegħu. Hu mhux biss kien hekk iħobb lill-fqar u jagħtihom minn ġidu li fl-aħħar kellu jnaqqas ħafna mill-lussu li kien imdorri fih, imma kien jagħti widen u joqgħod jisma' bl-ikbar ħlewwa t-tgemgim, it-tnehid u t-talb tagħhom, u jispiċċa biex ifarraġhom u jgħinhom mill-aħjar li jista'.

Hu kien jieħu bis-sabar il-miżerji kollha tal-ħajja, kien jaħmel lil kulħadd u lanqas jobgħod lil dawk li ma kenux jaqblu mal-fehmiet tiegħu—ħaġa li tiltaqa' magħha darba fil, għax aktarx kull bniedem f'qalbu jixtieq li kulħadd hu agħar minnu, għalkemm fl-istess ħin ukoll li jkun jixbhu.

Kien miżżewweġ mara kemm jista' jkun inkejjuża, imma qatt ma bidilha; kien jisma' bis-sabar it-tgemgim tagħha, jaħfrilha malajr wara x-xenati kbar li kienet tagħmillu, u lanqas qatt ma wrieha li kienet xjieħet u kriehet. Kittieb u poeta, kien tassew jieħu gost bis-suċċessi ta' sħabu u kien jurihom il-ferħ u l-ħbiberija tiegħu bi kliem meqjus u ħlejju.

Fi ftit kliem kien iħenn għal għajru u jħobbu; kien dħuli u ħelu ma' kulħadd; kellu idu miftuħa; u ma kienx jaħmel il-qerq—qaddis u ġentlom fl-istess ħin.

F'wiċċu, b'dana kollu, ma kenitx tidher dik il-kalma li x'aktarx hi l-għelm tal-qdusija. Le, wiċċu kien imkemmex bħal ta' bniedem li fuqu ikunu setgħana l-ġibdiet ħżiena, jew li għandu jifnih xi hemm moħbi. Kemm-il darba kien jieqaf u jbaxxi għajnejh lejn l-art biex jinġabar fih in-nifsu u jaħbi ħsebijietu minn għajnejn in-nies. Iżda ħadd ma kien jagħti każ ta' dan.

Mhux bogħod minn Bagdad kien igħix ir-raheb Maitreya, li kien jagħmel ħafna mirakli u li kienu jmorru jżuruh biex jagħtuh qima ħafna ħaġġieġa. Maitreya kien rebaħ il-ġibdiet kollha tal-bniedem. Hu għażel li ma jitħarrek qatt u baqa' dejjem f'qagħda waħda, tant li l-ħuttaf beda jbejjet fuq spallejh. Il-leħja kienet waslitlu sa ħżiemu u kienet maħmuġa daqs dnub il-baqar imqaddsa tal-Indja; u ġismu kien tkemmex daqs iz-zkuk niexfa tas-siġar. Hekk dam igħix għal disgħin sena sħaħ, għax dan kien l-idijal tiegħu.

---

* Storja miktuba bil-Persjan minn awtur mhux magħruf, li ġiet maqluba bl-Ingliż u mitbugħa fil-ġabra 'The Masterpiece Library of Short Stories': imfissra bil-Malti minn G. Zarb Adami.

Darba waħda sema' wieħed ħaġġieġ li kien mar iżuru, igħid dal-kliem: "Donnu f'Tooriri ħa ġisem u sar bniedem l-istess Ormuzd (1)—tant hu raġel tajjeb, u żgur li fid-dinja ma kienx ikun hawn ebda tbatija, kieku bniedem bħal dan kien jirnexxilu jagħmel kull ma jixtieq."

Maitreya bbies aktar fil-qagħda li kien fiha. Kienet ħaġa ċara li r-raheb kien qed igħarraf lil Ormuzd in-nifsu b'dak kollu li kien sama'. Wara li għadda ftit tal-ħin, li fih Maitreya kien jidher miġbur fih in-nifsu, hu hekk mar igħid lill-ħaġġieġ:

"Jien ma nistax naqla' minn għand Ormuzd il-grazzja li Tooriri jkollu s-setgħa jagħmel kull ma jixtieq għax inkella hu jsir Alla. Imma Ormuzd, fit-tjubija tiegħu, ser minn għada 'l quddiem, iħalli jitwettqu l-ewwel ġibdiet li jħoss dan ir-raġel qaddis." "Din hi kważi l-istess ħaġa li xtaqt jien,' wieġeb il-ħaġġieġ. "L-ewwel ġibdiet ta' Tooriri, bħax-xewqat tiegħu kollha, żkur ikunu mimlijin ħniena u b'hekk tidher il-qalb tajba tiegħu. Ja Maitreya, ħaqqek ġieħ kbir, għax inti tajtni aħbar tajba, u l-hena ser jitnissel fost ħafna bnedmin; jiena niżżik ħajr."

Kieku għajnejn il-ħaġġieġ setgħn joforqu l-leħja ta' Maitreya kienu jilmħu dell ta' tbissima jitliegħeb fuq xuftejh, imma r-raheb ma damx ma reġa' ntilef fil-ħolm ta' ħsebijietu.

Il-ħaġġieġ raġa' lura lejn il-belt ġa ferħan li l-għada l-għaref Tooriri kien ser jibda juri s-setgħa kbira tiegħu billi jwettaq ħafna egħmejjel ta' ħniena.

L-għada fil-għodu Tooriri stenbaħ qabel martu u ħares lejha għal waqt wieħed biss; imġiegħla minn setgħa misterjuża, hi qamet għall-għarrieda, marret qrib it-tieqa, qabżet 'il barra, u farrket rasha fuq il-ġebel tal-bankina.

Meta Tooriri ħareġ barra, ġemgħa tlaleb inġabret ma' dwaru u l-koll bdew jitolbuh igħinhom. Hu ma qallhom l-ebda kelma ħarxa, u idu waħedha kienet ġa bdiet riesqa lejn il-but meta t-tlaleb kollha waqgħu mejtin zoptu f'riġlejh

Ftit wara ltaqa' mas-sbejħa Mandaniki, u hu—l-għaref u safi Tooriri—sellmilha u baqa' sejjer warajha sa darha. Waqt li hi kienet qiegħda ttarraflu ħajjetha u hu kien qed iżommha bil-ħlewwa kollha fi ħdanu, Mandaniki mietet f'idejh.

Tooriri telaq 'il barra, iżda meta wasal f'salib it-toroq ma setax jissokta jimxi għax għadd ta' karozzi kienu tħawdu

(1) Alla.

ma' xulxin u għalqu t-triq. Hu tilef is-sabar; f'daqqa waħda, il-kuċċiera kollha waqgħu mejta minn fuq is-saldaturi u liż-żwiemel kollha bdew jinqatgħulhom l-egħruq tagħhom qisu minn minġel, imma mistur minn għajnejn kulħadd.

Fil-għaxija Tooriri mar sat-tijatru; waqt li kien hemmhekk beda jħaqqaqha mal-għaref Sarvilaka dwar vers ta' poeżija li fil-fehma ta' dan kien miktub minn Nisami, u fil-fehma ta' Tooriri kien miktub minn Saadi, il-poeta talward. F'daqqa waħda l-għaref Sarvilaka nqaleb lura millmaqgħad li kien fuqu u neħħa minn ġo fih xmara sħiħa ta' demm iswed. Il-kummidja li kienet qiegħda ssir dik il-għaxija rnexxiet ħafna u kulħadd beda jċapċap lill-artisti. B'dana kollu ftit qabel ma Tooriri qata' li jingħaqad mannies l-oħra biex juri l-għoġba tiegħu u kemm l-awtur kien jistħoqqlu min ifaħħru, dana miet għall-għarrieda.

Tooriri reġa' lura lejn daru, imwerwer u mkexkex b'dak kollu li kien ġara ma' tul il-jum, u fid-dwejjaq li qabduh, meta ma satax jifhem kif u l-għaliex kienu twettqu dawk il-ġrajja, qatel ruħu b'idejh, billi niffed qalbu bi stallett.

F'dak l-istess lejl miet ukoll Maitreya, ir-raheb qaddis. It-tnejn flimkien dehru quddiem il-għaref Ormuzd, u minn moħħ ir-raheb bdew għaddejjin dawn il-ħsebijiet:

"Ma jisgħobbinix jekk jiġi kkastigat, kif jistħoqqlu, dan il-qaddis falz, li għal żmien twil kiseb il-qima tal-boloh Persjani, imma li f'jum wieħed biss, meta kellu s-setgħa juri tassew xinhu u xi jsarraf, ma għamelx ħaġa oħra ħlief għadd kbir ta' dnubiet u ta' delitti."

Iżda l-għaref Ormuzd mar jitkellem hekk: —

"Ja safi Tooriri, bniedem tassew ħanin u twajjeb, qaddej fidil u lijali tiegħi, idħol f'din is-saltna fejn hawn paċi li qatt ma tintemm."

"Din hi tassew ċajta li ddaħħkek!" qal ir-raheb.

"Qatt f'ħajti ma tkellimt b'serjetà aktar mil-lum," wieġeb Ormuzd, u ssokta jgħid hekk:

"Tooriri, inti xtaqt il-mewt ta' martek għaliex hi la kienet ħanina u lanqas ma kienet baqgħet sabiħa; inti xtaqt li t-tallaba jmutu għax kienu qegħdin jiksrulek rasek u għaliex is-sura tagħhom weġġgħetlek għajnejk; xtaqt il-mewt lil ħabibtek għax hi kienet belha; l-istess ħaġa xtaqt il-mewt lill-kuċċiera, u l-qerda taż-żwiemel għaliex ġegħluk tistenna meta kont imgħaġġel; inti xtaqt il-mewt tal-għaref Sarvilaka għax hu ma qabelx mal-fehma tiegħek. Dawn ix-xewqat huma naturali għal kollox. Id-delitti li dwarhom

qed iċanfrek Maitreya, mhumiex ħaġa oħra ħlief l-effetti, mingħajr inti ma kont taf xejn bihom, ta' l-ewwel ġibdiet tiegħek, dawk il-ġibdiet u xewqat li ħadd ma jista' jrażżan. Ħadd ma jista' ma jobgħodx dak li jdejqu, u għalhekk ma jixtieqx li jiġi meqrud darba għal dejjem. In-natura hi egojista, u l-egojiżmu jisfa biss f'qerda. L-iktar bniedem safi jibda biex f'qalbu jkun ħażin, u kieku jkollhom igħaddu minn għalihom u jitwettqu l-ewwel ġibdiet u xewqat tiegħu, id-dinja ma kenitx iddum ma tisfa għerja mill-bnedmin. Jien inqdejt bik, ja Tooriri, biex nuri u nfisser dan li għidt. Il-ħaqq mill-bniedem jiġi msejjes fuq it-tieni xewqat tiegħu, għax dawn jitnisslu mir-rieda tiegħu. Kieku ma ġietx mogħtija lilek dik il-grazzja misterjuża li ħtija tagħha u mingħajr ma ridt int, l-aħħar jum ta' ħajtek kien mimli ġrajjiet koroh u delitti, inti kont żgur tissokta safi u ħanin ma' tul ħajtek kollha. Jien fik miniex ser nagħmel ħaqq min-natura tal-bniedem, iżda mir-rieda tiegħek li dejjem kienet tajba u li dejjem għamlet ħilitha biex issewwi n-natura u ttejjeb il-biċċa xogħol li fil-ħolqien tagħha, jien ħallejtha nieqsa f'xi rqaqat. Dan hu l-għaliex, mela, ja maħbub qaddej tiegħi, il-bwieb tal-ġenna huma miftuħa għalik, illum.

"Tajjeb ħej," qal Maitreya, "mela allura x'ser tagħmel bija ? Liema ħlas hemm merfugħ għalija ?"

"L-istess," wieġeb Ormuzd, "għalkemm int ma tistħoqqux għal kollox. Inti kont qaddis, imma fl-istess ħin ma bqajtx bniedem ħlief fil-kburija tiegħek; int wasalt biex qridt minnek in-nifsek l-ewwel ġibdiet, imma kieku l-bnedmin kollha kienu jgħaddu l-ħajja li għaddejt int, il-bnedmin kollha kienu jisfaw meqruda iktar malajr milli kien jiġri kieku kull bniedem kien ikollu dik il-grazzja misterjuża li għal jum wieħed biss jiena tajt lil dan il-qaddej fidil tiegħi. Jien irrid li d-dinja tibqa' mgħammra bilbnedmin,' għaliex b'hekk nitfarraġ u fl-istess ħin għaliex kultant tagħtini dehra li tgħaxxaqni. L-isforz tiegħek sabiex tinqata' għal kollox mid-dinja u tagħti ruħek kollok kemm int lili fih x'wieħed ifaħħar, u għalhekk jien naħfirlek l-għelt ikreh tiegħek. Fi ftit kliem, Tooriri ser jidħol fil-ġenna u ser joqgħod fi ħdani għax jien nagħmel is-Sewwa, iżda inti, ja Maitreya, ser tidħol fis-saltna tiegħi għax jien ħanin."

"Iżda..." qal Maitreya.

Ormuzd rafa' wiċċu 'l fuq u b'leħen imqit qal : "Dak li kelli ngħid, għidtu."